

Asia Valokuvaajan moraaliset oikeudet

Hakija Neea Virtanen

Annettu 11.05.2007 (jatkettu kokous 31.5.2007)

Tiivistelmä *Valokuvan kopioiminen internetin kotisivuilta ja painaminen aikakauslehteen tapahtuivat tekijänoikeuslain 25 §:n kuvasitaattia koskevan säännöksen mukaisesti. (Ään.)*

LAUSUNTOPYYNTÖ

Hakija on pyytänyt 6.9.2006 saapuneella kirjeellä tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien internetistä viikkolehteen otetun valokuvan tekijänoikeutta.

Kuvaus asiasta

Hakijan mukaan Katso-lehti on numerossaan 21/2006 sivulla 12 julkaissut Lordi-yhtyeen kosketinsoittajan "Awan" valokuvan ilman yhtyeelle tunnusomaista maskia. Kuvan lähteeksi on ilmoitettu internet-sivusto www.esperanto.org. Alkuperäisen kuvan on ottanut Neea Virtanen, jolta Katso-lehti ei ole pyytänyt lupaa kuvan julkaisemiseen. Valokuva on otettu Dolchamar -yhtyeestä, jonka jäsen "Awa" on ollut.

Saatuun tiedon valokuvan julkaisemisesta Katso-lehdessä Neea Virtanen otti välittömästi yhteyttä lehden toimitukseen. Lehden vastaavan toimittajan mukaan kuvan käyttö perustui ns. nettilainaukseen eli "revinnäisten" käyttöön, joka tarkoittaa valokuvan ottamista internet -sivusta. Toimittajan käsityksen mukaan näin saatu kuva voidaan julkaista laillisesti ilman alkuperäisen tekijän lupaa. Neea Virtanen reklamoi 15.6.2006 päivätyllä kirjeellä Katso-lehden kuvan käytöstä. Kirjeessä todettiin Katso-lehden loukanneen Neea Virtasen TekijäL 49 a §:n mukaista oikeutta valokuvaan sekä näin muodoin myös TekijäL 2 §:n taloudellisia ja TekijäL 3 §:n moraalisia oikeuksia ja esitettiin 2000 euron korvausvaatimus.

Taloudellisten oikeuksien osalta hakija katsoo, että hänellä on ollut yksinoikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataville.

Valokuvan julkaisemista ei ole myöskään oikeuttanut TekijäL 22 §:n mukainen siteeraus oikeus, sillä siteeraus oikeuden käyttäminen edellyttää, että lainauksella on asiallinen yhteys siteeraajan teokseen. Siteeraamisen tarkoituksena on olla apuna henkissä luomistyössä. Lainausoikeuteen vedoten ei ole oikeutta poimia toisten töistä osia vain oman esityksen tekemiseksi mielenkiintoiseksi.

Hakija katsoo että Katso-lehti on julkaissut kyseisen kuvan ainoastaan rahastamistarkoituksessa eli hyvän tavan ja TekijäL 22 §:n vastaisesti.

Lisäksi Katso-lehti on loukannut Neea Virtasen isyys- ja respektioikeutta. Hakijan mukaan velvollisuus ilmoittaa tekijän nimi ei riipu siitä, missä laajuudessa teos saatetaan yleisön saataviin, tapahtuuko se luvallisesti, luvattomasti tai esimerkiksi siteeraus oikeuden nojalla.

Katso-lehden julkaiseman kuvaan lähteeksi on ilmoitettu www.esperanto.org sekä kuvan yhteydessä näkyvä osittainen internet -osoite (<http://esperanto.org/Ondo/Lo>). Nämä eivät kuitenkaan ole kuvan oikeita osoitteita joka on <http://esperanto.org/Ondo/Ondo/115-lode.htm>. Alkuperäistekijän tiedot olisivat olleet helposti Katso-lehden saatavilla ja lehti olisi näin ollen vaivatta voinut täyttää velvollisuutensa pyytämällä tekijältä lupaa kuvan käyttämiseen ja ilmoittamalla tekijän nimen kuvan käytön yhteydessä.

Hakijan mukaan Katso-lehti on toiminnallaan loukannut tekijän respektioikeutta julkaisemalla kuvan sen tekijää loukkaavassa yhteydessä.

Neea Virtanen on Dolchamar -yhtyeen laulajan ja managerin pyynnöstä ottanut vuonna 2004 kuvia Dolchamar -yhtyeestä käytettäväksi muun muassa yhtyeen internet-sivuilla. Kuvia on käytetty myös Esperanto.org -sivustoilla, koska Dolchamar on ollut ainoa yhtye Suomessa, jonka esiintymiskieli on esperanto. Kuvat on siis otettu promootiotarkoituksessa Dolchamar -yhtyeen omaan käyttöön ja käyttötavoista on Neea Virtasen kanssa sovittu.

Virtanen hankkii sivutuloja mm. valokuvaamisella ja CD-levyjen kansia kuvaamalla. Hänen mukaansa Katso-lehdessä tekijää loukkaavassa yhteydessä luvatta julkaistu kuva saattaa johtaa siihen, että Virtanen vastaisuudessa menettää valokuvauksesta saamiaan sivutuloja huomioiden erityisesti sen, että Lordi-yhtye, jossa "Awa" nykyisin soittaa, on nimenomaisesti toivonut, että kuvia jäsenistä ilman yhtyeelle tyypillisiä naamioita ei julkaistaisi.

Katso-lehti on maksanut Virtaselle määrältään riidattoman hyvityksen mutta asiassa ei ole lopullista sovintoa.

Hakija esittää tekijänoikeusneuvostolle seuraavat kysymykset:

1. Loukkaako Katso-lehden yllä esitetty toiminta Neea Virtasen TekijäL 2 §:n mukaisia taloudellisia oikeuksia?

2. Onko Katso-lehti loukannut Neea Virtasen TekijäL 3 §:ssä tarkoitettuja moraalisia oikeuksia a) julkaistessaan Neea Virtasen ottaman valokuvan edellä esitetystä yhteydestä b) julkaistessaan Neea Virtasen ottaman valokuvan ilmoittamatta tekijän nimeä?

Hakija on täydentänyt hakemustaan 22.5.2007 päivätyllä kirjeellä, jossa katsoo että asiassa on kyse valokuvasta joka on valmistettu sanomalehdessä tai aikakauslehdessä toisinnettavaksi.

VASTINE

Katso-lehti on toimittanut vastineen 23.3.2007.

Katso-lehti katsoo kyseessä olevan valokuvan suojan eikä kyseistä valokuvaa ole pidettävä valokuvateoksena. Myöskään TekijäL 2 §:n 1 momentin säännös taloudellisista oikeuksista ei sovellu valokuvaoikeuteen.

Vastineessa todetaan Katso-lehden käyneen Neea Virtasen kanssa sovintoneuvottelut joiden perusteella lehti on jo maksanut Virtaselle asianmukaisen kuvankäyttökorvauksen 750 euroa.

Katso-lehden mukaan sovintoneuvotteluissa on Katso-lehden puolesta tuotu esiin se pitkäaikainen ja vakiintunut käytäntö, jonka perusteella eri mediat lainaavat kuvia ja tekstiä (ns. revinnäiset). Kuva- ja tekstirevinnäisten käyttö on jokapäiväistä sekä lehdistön piirissä että myös esim. tv-uutisoinnissa. Tämä on ollut syynä sille, ettei Katso-lehti ole katsonut tarpeelliseksi selvittää internetissä julkaistun ja siellä edelleen olevan kuvan ottajan henkilöllisyyttä eikä tämän suostumusta etukäteen.

On kuitenkin Katso-lehden mukaan täysin selvää ja riidatonta, että Katso-lehdellä tai Aller Julkaisut Oy:llä ei ole tekijän- eikä lähioikeuksia ko. kuvaan. Tästä syystä lehti on maksanut asianmukaisen kuvankäyttökorvauksen, joka ylittää moninkertaisesti keskimääräisen hyvityksen määrän.

Tekijän nimen ilmoittamisen osalta lehti toteaa, että arvioitaessa hyvä tavan edellyttämiä seikkoja, on tarkasteltava tapaa, jolla kuvanottajan nimi aikaisemmissa julkaisuissa on esitetty. Tässä tapauksessa ei internet-sivuilla julkaistussa valokuvassa ollut kuvanottajan nimeä näkyvissä. "Tällöin lähtökohtana lienee pidettävä sitä, ettei isyysoikeuden loukkaamisesta voi olla kyse myöskään julkaistaessa kuva uudestaan ilman kuvanottajan nimeä". Katso-lehden mukaan isyysoikeutta ei ole loukattu.

Mitä tulee respektioikeuteen on Katso-lehden mukaan tapauksessa kyse siitä, että "internetissä julkaistu valokuva, tai osa siitä, on julkaistu muuttamattomana Katso-lehdessä". Valokuvan mahdolliseen taiteelliseen arvoon tai omalaatuisuuteen ei julkaisutapa ole lehden käsityksen mukaan vaikuttanut millään muotoa. Koska kyse ei ole valokuvateoksesta, ei taiteellinen arvo ylipäättään voine olla loukkauksen kohteena.

Lausuntopyynnössä viitatus kuvaajan sivutulosten hankkimiseen liittyvät näkökohdat tai Lordi-yhtyeen näkemykset eivät kuulu asiaan lainkaan, eikä Virtasella ole edes puhevaltaa yhtyeen jäsenten puolesta.

Lopuksi, Katso-lehden mukaan kyse ei ole lainkaan moraalisisista oikeuksista ja vaikka olisikin, kattaa maksettu käyttökorvaus myös sen. Taloudellisten oikeuksien osalta TekijäL 2 § 1 mom. ei sovellu valokuvan suojaan lainkaan, joten taloudellisten oikeuksien rikkomisesta ei voi olla kyse.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeudesta ja valokuvateosten suojasta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkinä suojatuista teoksista muun muassa valokuvateos.

Teostasoon yltävän valokuvan tulee olla itsenäinen ja omaperäinen. Teostasoa arvioitaessa on tarkasteltava valokuvan ilmenemismuotoa kokonaisuudessaan. Omaperäisyyttä voivat ilmentää esimerkiksi kuvakulma, kuvattavan kohteen valinta sekä kuvan rajaus. Jotta kyse olisi TekijäL 1 §:n nojalla suojatusta valokuvasta, on valokuvan ilmenemismuodon oltava kokonaisuutena tarkastellen sellainen, ettei kukaan toinen kuvaaja olisi vastaavaan työhön ryhtyessään päätenyt muodoltaan vastaavaan lopputulokseen.

Valokuvat, jotka eivät yllä teostasoon, saavat TekijäL 49 a §:n mukaista suojaa. Kyseisen lainkohdan mukaan valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita sekä saattamalla se yleisön saataviin. TekijäL 49 a §:n 3 momentin viittaussäännöksen mukaan tällaiseen valokuvaan sovelletaan mm. TekijäL 2 §:n 2-4 momenttia sekä 3 §:n 1-2 momenttia. Kyseiset lainkohdat johtavat lähes samaan suojatasoon valokuvateosten kanssa.

Tekijälle kuuluvista taloudellisista oikeuksista säädetään TekijäL 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja

saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna. TekijäL 2 §:n 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

TekijäL 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. Sen mukaan tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi kuitenkin luovuttaa oikeutensa kokonaan tai osittain. Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat TekijäL 27—29 §:ssä. Taloudelliset oikeutensa tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi 3 §:n 3 momentin mukaan luopua vain, jos kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen. Tämä säännös ei kuitenkaan koske valokuvaa, joka ei ylitä teoskynnystä.

Tekijänoikeus on TekijäL 43 §:n 1 momentin mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta. Oikeus muuhun kuin teostasoon yltävään valokuvaan on TekijäL 49 a §:n 2 momentin mukaan voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin.

Sitaatioikeudesta

Käsillä olevassa tapauksessa tulkittavaksi voivat tulla sekä yleinen sitaatioikeutta koskeva säännös (TekijäL 22 §) että taideteoksen käyttöä koskeva säännös (TekijäL 25 §) joihin kumpaankin valokuvaajan oikeutta koskeva TekijäL 49 a § 3 mom. viittaa.

TekijäL 22 §

TekijäL 22§:n (24.3.1995/446) mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.

Sitaatioikeuden perusteista kirjoitettiin laajahkosti nykyisen tekijänoikeuslain valmisteluteksteissä. Komiteanmietintöön 1953:5 sisältyi ehdotus sitaatioikeudesta (ehdotuksen 13 §). Mietinnön mukaan kysymyksessä olevan esityksen ei itsensä tarvitse täyttää

tekijänoikeussuojalle asetettuja vaatimuksia, vaan se voi olla esim. sanomalehtitiedotus "tai muu sellainen". Ehdotuksen mukaan ei olisi sallittua tekijän suostumuksetta julkaista yksinomaan lainauksista tai sävellysteosten katkelmista muodostettuja kokoelmia (KM 1953:5 s. 56):

"Puheena olevassa säännöksessä ei ole sanottu, kuinka laaja lainaus saa olla. Tästä tuskin voidaankaan antaa yleistä sääntöä, vaan on kysymys kussakin yksityistapauksessa ratkaistava olosuhteiden mukaan, jolloin lähinnä on otettava huomioon lainauksen tarkoitus sekä lainatun osan ja koko teoksen laajuuden välinen suhde."

Lisämääritteet hyvän tavan mukaisuudesta ja tarkoituksen edellyttämästä laajuudesta lisättiin komiteanmietintöön KM 1957:5 perustuvan ehdotuksen mukaan (ss. 19-20.).

Oikeuskirjallisuudessa on kommentoitu TekijäL 22 §:n edellytystä "hyvän tavan" mukaisuudesta seuraavasti. Siteerauksen tulee olla apuna henkisessä luomistyössä. Lainauksella tulee olla asiallinen yhteys siteeraajan teokseen. Tätä asiallisen yhteyden vaatimusta on vanhemmassa oikeuskirjallisuudessa kutsuttu "vetoamusfunktioiksi" lähinnä viitaten aikaan jolloin hyvän tavan edellytyksiä ei oltu lain sanamuotoon kirjoitettu (T.M. Kivimäki, "Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait" Porvoo 1966 s. 85).

Pelkästään sitaateista koostuva työ ei ole hyvän tavan mukainen. Hyväksyttävänä tarkoituksina lainaamiselle on pidetty esimerkiksi omien ajatusten ja näkemysten perustelemista myös asian havainnollistamista ja selkeyttä. Lainaaminen tulee myös kyseeseen kritisoidessa toisen tekijän näkemyksiä. Lainauksen pituudelle ei ole säädetty enimmäis- eikä vähimmäisrajaa tai säännöstä oman ja lainatun tekstin määrällisestä suhteesta. (Pirkko-Liisa Haarmann, Tekijänoikeus ja lähioikeudet, Helsinki 2005, ss. 189-190)

Sitaattioikeus merkitsee sitä, että toisen teoksen osa saadaan laillisesti ilman kyseisen teoksen oikeudenhaltijan lupaa ja korvausta maksamatta ottaa siteeraajan teoksen osaksi. Sen vuoksi lähtökohtana tulee olla, että sitaattioikeutta ei saa käyttää taloudelliseen kilpailamiseen teoksen tekijän kanssa. (ks. esim. Jyrki Ojala, "Tutkimuksen tekijänoikeudet tietoverkossa", kirjassa "Tutkimuksen tekijänoikeudet", Juva 1998, s. 67)

Tekijän nimen mainitsemisesta tekijänoikeuden rajoitussäännöksiin perustuvan käytön osalta (ehdotuksen 24 §) todettiin komiteanmietinnössä KM 1953:5, että "toisintamisoikeuden poikkeuksellinen luonne tietenkään ei voi oikeuttaa rajoittamaan tekijän moraalaisia oikeuksia (...). Selvyyden vuoksi on luvun loppupykälään otettu säännös, että nyt kysymyksessä olevissa tapauksissa lähde on mainittava siten kuin hyvä tapa vaatii." (KM 1953:5 s. 62). Komiteanmietinnössä 1957:5 s. 25 todettiin saman säännöksen osalta vielä, että tekijän "droit moral- eli aatteellista oikeuttaan

on kunnioitettava silloin kun teosta käytetään mainittujen määräysten nojalla".

Rajoitussäännösten nojalla tapahtuvassa käytössä tekijän nimen ja lähteen mainitsemista koskeva säännös on TekijäL 11 §:n 2 momentissa. Tekijän nimen esittämisestä kappaleen valmistuksen ja julkistamisen yhteydessä sisältyy lisäksi edellä mainittuun TekijäL 3 §:ään. Rajoitussääntely ei salli poikkeamista tekijän moraalisisista oikeuksista kuin TekijäL 25 e §:ssä säädetyissä tapauksissa (rakennuksen ja käyttöesineen muuttaminen).

TekijäL 25 §

Tekijänoikeuslain 25 §:n mukaan julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia arvostelemaan tai tieteelliseen esitykseen (TekijäL 25 § 1 mom. 1 kohta) sekä sanomalehteen tai aikakauskirjaan selostettaessa päivántapahtumaa, edellyttäen ettei teosta ole valmistettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi (TekijäL 25 § 1 mom. 2 kohta). Lainkohta koskevan hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluista ilmenee mm., että termi "aikakauskirja" käsittää "aikakauslehden". Samoin todetaan, että toisinnetulla kuvalla on edellytetty olevan asiallinen yhteys sanoma- tai aikakauslehdessä käsiteltyyn päivántapahtumaan (HE 287/1994vp s. 29).

Lainkohta on aiemmin kuulunut samaan pykälään yleisen sitaattisäännöksen kanssa (1961 Tekijänoikeuslain 14 §). Tekijänoikeuslain 22 §:n esittelyn yhteydessä esitetyt sitaattioikeutta koskevat periaatteet soveltuvat siten myös TekijäL 25 §:ään. Näiden niin kutsuttujen kuvasitaattien osalta on tulkinnassa lähdetty siitä, että teoksessa pitää tekstin olla pääasia (T.M. Kivimäki, "Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait" (Porvoo 1966) s. 86, Pirkko-Liisa Haarmann, "Tekijänoikeus ja lähioikeudet" (Jyväskylä 2005) s. 208).

Päivántapahtuman osalta oikeuskirjallisuudessa on todettu seuraavaa (Harenko-Niiranen-Tarkela: "Tekijänoikeus. Kommentaari ja käsikirja." Porvoo 2006 s. 188):

"Taideteoksen toisintaminen sanomalehdessä ja aikakauskirjassa on sallittua vain selostettaessa päivántapahtumaa. Tällainen päivántapahtuma voi olla esimerkiksi taidenäyttelyn avajaiset tai taideteoksen muu julkistamistilaisuus. Säännöstä ei ole kuitenkaan rajattu koskemaan ainoastaan taiteen alan päivántapahtumaa, vaan se koskee mitä tahansa päivántapahtumaa. Käytön tulee kuitenkin olla asiallisessa yhteydessä päivántapahtumaan."

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöä

Korkein oikeus on käsitellyn valokuvan suojaa esimerkiksi ratkaisussaan KKO 1979 II 64, jonka mukaan valokuvasta tehtyä maalausta ei ollut pidettävä valokuvan kappaleena.

Tekijänoikeusneuvoston aiempia lausuntoja

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt valokuvien suojaa muun muassa lausunnoissaan TN 2002:8, TN 2002:10, TN 2002:19 ja TN 2003:6. Sitaattia internet -ympäristössä on käsitelty mm. lausunnoissa TN 1996:13, TN 2002:16 ja TN 2006:13.

TekijäL 25 §:n tulkintaan liittyy lausunto TN 1993:17, jossa katsottiin että taideteoksen kuvaamisen tulee liittyä tietyn konkreettisen, sanoma- tai aikakauslehdessä käsitellyn päivätapahtuman selostamiseen. Teosten käyttäminen asiayhteydestä irrallisena kuvituksena ei siten olisi sallittua (näin myös HE 287/1994vp s. 29).

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

1. Loukkaako Katso-lehden yllä esitetty toiminta Neea Virtasen TekijäL 2 §:n mukaisia taloudellisia oikeuksia?

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnön kohteena olevaa valokuvaa ei ole pidettävä niin itsenäisenä ja omaperäisenä, että se nauttisi tekijänoikeussuojaa. Toinen henkilö lähtiessään ottamaan valokuvaa kyseisestä yhtyeestä olisi voinut päätyä samaan lopputulokseen. Tapaukseen sovelletaan siten TekijäL 49 a §:n valokuvaajan oikeutta koskevaa sääntelyä sekä lainkohdan viittaussäännöksen laajuudessa muita tekijänoikeuslain kohtia.

Katso-lehti on ottanut internet-sivustoilla olevan valokuvan ja painattanut sen osan lehteen. Kyseessä on TekijäL 2 § 2 momentissa tarkoitettu valokuvan kappaleen valmistaminen osittain ja sen 2 § 3 momentin mukainen levittäminen yleisön keskuuteen muutettuna, jotka toimet ovat TekijäL 49 a §:n ja sen sisältämän viittaussäännöksen nojalla valokuvaajan yksinoikeuden piirissä.

Kyseinen käyttö vaatii valokuvaajan luvan. Katso-lehti on siten lähtökohtaisesti rikkonut TekijäL 49 a §:n säännöstä valokuvaajan oikeudesta.

Hyvän tavan osalta on vastineessa viitattu nk. revinnäisten käyttöön eli materiaalin ottamiseen internetistä lehdessä painettavaksi ja siihen, että

niiden käyttö on journalismissa tavanomaista. Tekijänoikeusneuvosto katsoo vastineessa esitetystä huolimatta, että niin sanottujen revinnäisten käyttö ei voi tapahtua tekijänoikeuslain tarkoittamaa siteeraus oikeutta laajemmin.

Käyttö on kuitenkin voinut olla oikeutettua TekijäL 22 §:n tai 25 §:n sitaattisäännöksen nojalla, joihin TekijäL 49 a § 3 momentti viittaa. Näiltä osin on lisäksi huomioitava TekijäL 11 § 2 mom:n säännös siitä, että lähde ja tekijän nimi tulee mainita siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

TekijäL 22 §:n mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Tällöinkin on tekijän nimi ja lähde mainittava hyvän tavan mukaisesti.

TekijäL 22 §:ää on pidettävä siteeraamista koskevana yleissäännöksenä, kun sitä vastoin TekijäL 25 § nimenomaisesti valokuvan käyttämistä koskevana säännöksenä on asiaa koskeva erityissäännös. Sen soveltuvuus tulee siten ratkaista ensin.

TekijäL 25 §:n osalta tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kyse ei ole TekijäL 25 § 1 mom. 1 kohdan mukaisesti arvostelevasta (esimerkiksi musiikki- tai muusta kritiikistä) tai tieteellisestä esityksestä. Kysymyksessä voi kuitenkin olla TekijäL 25 § 1 mom. 2 kohdan mukainen päiväntapahtumaan liittyvä valokuva.

TekijäL 25 § 1 mom. 2 kohdan mukaan julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia sanomalehteen tai aikakauskirjaan selostettaessa päiväntapahtumaa, edellyttäen ettei teosta ole valmistettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi. Valokuvaa suojataan kyseisen lainkohdan mukaan TekijäL 49 a § 3 mom. viittaussäännöksen nojalla.

Lainkohdan sanamuoto on osin vanhahtava. Onkin ilmeistä edellä kerrotulla tavalla, että käsitteellä "aikakauskirja" tarkoitetaan myös aikakauslehtiä. "Selostamisella" katsottava tarkoitettavan yksinkertaisesti päiväntapahtuman käsittelyä eri näkökulmista käytettävissä olevan viestinnän keinoin.

Käsite "päiväntapahtuma" on niinkään vanhahtava ilmaus, jolla on alunperin esikuva Bernin konvention ilmaisussa "news of the day" (Bernin konventio art. 2(8)). "Päiväntapahtumalla" käsitteenä ei voida katsoa olevan sillä tavoin rajoitettavaa luonnetta, että tapahtumasta kertominen olisi esimerkiksi sidottu samaan päivään tai seuraavaan päivään, vaan sillä on tarkoitettu ajankohtaista asiaa, ja tämä on ilmaistu säädöksen luomisen aikakauden tyypillisellä kielenkäytöllä. Samoin käsite "tapahtuma" ei lähtökohtaisesti rajaa uutisluontoisen aiheen luonnetta, vaan kyse on

ilmaisusta jolla on omalle ajalleen tyypilliseen tapaan ilmaistu ajankohtaista aihetta.

Rajoitussäännösten soveltamisessa käytetään lähtökohtaisesti nk. suppeaa tulkintaa. Tekijänoikeusneuvosto kuitenkin katsoo että tällä ei voida tarkoittaa sitä, että pelkästään kielellisten ilmaisujen muuntuminen aikojen kuluessa osittain toisensisältöisiksi voisi yksin merkittävästi kaventaa säännöksen soveltamista nykyhetken tulkintatilanteeseen.

Lordi-yhtyeen Euroviisuvoitto vuoden 2006 toukokuussa aikaansai yhtyeelle huomattavaa julkisuutta kansainvälisessä ja suomalaisessa lehdistössä. Näin huomattava uutistapahtuma aiheuttaa tavanomaisesti sen, että lehdistössä ja muissa viestintävälineissä tapahtumaa seurataan, taustoitetaan ja kartoitetaan välittömän uutisoinnin jälkeen usein jopa viikkojen ajan. Lordi-yhtyeen osalta naamioituna esiintyvän yhtyeen jäsenten henkilöllisyys ja ulkonäkö on ollut eräs tällainen euroviisuvoittoon liittyvä keskustelunaihe. Tämä jälkikäteen seuranta on kuitenkin tässä tapauksessa osa uutisluontoisen päiväntapahtuman käsittelyä.

Asiassa on tuotu esiin, että valokuva on valmistettu toisinnettavaksi sanomalehdessä tai aikakauskirjassa, jolloin TekijäL 25 § ei soveltuisi tilanteeseen. Valokuva on kuitenkin hakijan ensimmäisen kirjelmän mukaan otettu vuonna 2004 Dolchamar -yhtyeestä "käytettäväksi muun muassa yhtyeen internet -sivuilla" (kirjelmä s. 3). Täydentävän kirjelmän mukaan valokuvaa saa käyttää "mm. sanoma- ja aikakauslehdissä". Kuva on otettu Katso-lehteen internetistä, mikä tukee näitä luonnehdintoja. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kyseessä ei ole TekijäL 25 §:ssä tarkoitettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi valmistettu valokuva. Tulkinta voi kuitenkin olla toinen mikäli hakijoilla on esimerkiksi mahdollisessa oikeudenkäynnissä esitettävänäan asiasta vastanäyttöä.

Ottaen huomioon, että TekijäL 25 § 1 mom. 2 kohdan keskeisenä tavoitteena on turvata vapaata tiedonvälitystä, tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kyseessä on valokuvan käyttö niin sanotun päiväntapahtuman selostamisen yhteydessä TekijäL 25 1 mom. 2 kohdan tarkoittamalla tavalla. Kyse on valokuvasta jossa tavanomaisesti naamioituna esiintyvän tunnetun yhtyeen jäsen näkyy kasvot naamioimattomana. Tämän ja muista yhtyeen jäsenistä otettujen vastaavien valokuvien käyttö on osa sellaisen uutisluontoisen päiväntapahtuman selostamista, jota lainkohdassa tarkoitetaan. Valokuvan käytöllä lehtijutussa on asiallinen yhteys tähän päiväntapahtumaan.

Katso-lehden toiminta ei näin ollen ole loukannut tekijänoikeuslaissa tarkoitettuja valokuvaajan taloudellisia oikeuksia ottaen huomioon TekijäL 25 §:n rajoitussäännös.

2. Onko Katso-lehti loukannut Neea Virtasen TekijäL 3 §:ssä tarkoitettuja moraalisia oikeuksia a) julkaistessaan Neea Virtasen ottaman valokuvan edellä esitetyssä yhteydessä b) julkaistessaan Neea Virtasen ottaman valokuvan ilmoittamatta tekijän nimeä?

Katso-lehti on painamalla kuvan lehteen käyttänyt sitä toisessa yhteydessä kuin mihin valokuvaaja on sen alunperin tarkoittanut. Katso-lehden käyttötarkoitus on liittynyt siihen, että eräs valokuvassa oleva henkilö on nyttemmin saavuttanut eri yhteydessä kuuluisuutta sellaisen yhtyeen jäsenenä, joka esiintyy kasvot naamioituna. Kasvojen paljastumisella on lehden kannalta uutisarvoa.

Valokuvan julkaiseminen toisessa yhteydessä ja vastoin tekijän ja henkilökuvan kohteen välipuheen mukaisia, jälkimmäisen yksityisyyden suojaan liittyviä käyttörajoituksia, ei kuitenkaan vielä tarkoita, että kyse olisi julkaisemisesta sellaisessa yhteydessä, että se loukkaisi tekijänoikeuslain tarkoittamalla tavalla tekijän taiteellista arvoa. Valokuvan viestintävälineessä tapahtuva uutisluontoinen julkaisu ei myöskään sinänsä ole tällainen loukkaava yhteys. Näin ollen tältä osin TekijäL 3 § 2 momenttia ei ole rikottu.

Katso-lehti ei ole ilmoittanut valokuvaajan nimeä valokuvan julkaisemisen yhteydessä vaikka ilmoittamista voidaan pitää aikakauslehtikäytännössä hyvän tavan mukaisena ja myös mahdollisena. Katso-lehden vastineesta ilmenee, että lehti ei ryhtynyt toimenpiteisiin valokuvaajan nimen selvittämiseksi ja sen merkitsemiseksi lehtijutun yhteyteen. Tekijäoikeusneuvosto katsoo, että vaikka valokuvaajan nimeä ei olisi ilmoitettu valokuvan internet-julkaisun yhteydessä, tämä ei vielä sellaisenaan tarkoita sitä että kuvaaja on luopunut kyseisestä oikeudesta tai että hän on luopunut siitä myös muussa yhteydessä tapahtuvan julkaisemisen osalta. Tältä osin ja huomioiden TekijäL 11 § 2 mom. säännöksen on Katso-lehti rikkonut TekijäL 3 § 1 momentin säännöstä tekijän nimen ilmoittamisvelvollisuudesta.

Lausuntoon liittyy eriäviä mielipiteitä.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Mikko Huuskonen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Arto Alaspää, Ritva Hanski-Pitkäkös, Martti Heikkilä, Tuula Hämäläinen, Teemu Kalliala, Satu Kangas, Marianne Leskinen, Elina Mäntylä, Kirsi-

Marja Okkonen, Maria E. Rehbinder, Risto Ryti, Katariina Sorvari ja
Matti Virtanen.